

УДК 324.9.01:343.346

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.48>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ АВАРІЙНОГО КОРИДОРУ ПІД ЧАС ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНОЇ ПРИГОДИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД¹

Кисельова М.С.,*молодший науковий співробітник**Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності**імені академіка В. В. Сташиса**НАПрН України,**<https://orcid.org/0000-0001-7813-3266>**e-mail: marina.kiseleva@ukr.net*

Кисельова М.С. Нормативно-правове регулювання створення аварійного коридору під час дорожньо-транспортної пригоди: зарубіжний досвід.

Стаття присвячується аналізу досвіду таких країн, як Німеччина, Індія, Австрія, США, Бельгія, Польща, Чехія Угорщина, Канада у сфері нормативно-правового регулювання створення аварійного коридору на дорогах під час дорожньо-транспортних пригод.

Визначено, що на швидкість роботи екстрених служб, які в короткі терміни повинні дістатись місця дорожньо-транспортної пригоди, окрім суб'єктивних факторів (психологічна неготовність/не бажання водія віддати перевагу транспортному засобу), значно впливають недоліки дорожньо-транспортної інфраструктури, але найбільше – велика кількість транспортних засобів на автошляхах, що спричиняють численні затори. Саме проблема створення аварійного коридору під час дорожньо-транспортних пригод є надзвичайно актуальною для рятування постраждалих.

Встановлено, що саме аварійні коридори на дорогах практично вдвічі збільшують ймовірність уникнення летальних наслідків, спричинених дорожньо-транспортними пригодами.

Констатовано, що аварійний коридор – це вільна смуга на дорозі, призначена для транспортних засобів з пріоритетом. До таких транспортних засобів належать: машини швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, поліції, евакуатори.

Оскільки порядок і особливості створення аварійних коридорів в зарубіжних країнах закріплені на рівні законодавства, передбачені Правилами дорожнього руху або іншими нормативно-правовими актами, за їх недотриман-

ня призначаються наступні види покарання: штраф, нарахування штрафних балів, позбавлення водійського посвідчення, позбавлення волі.

Світовий досвід підтверджує, що питанням створення аварійних коридорів та контролем за їх дотриманням повинні опікуватись державні органи. Оскільки саме такий підхід сприятиме суворому дотримання правил дорожнього руху, а отже, і ефективній та вчасній роботі аварійно-рятувальних служб, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, поліції дорожньої служби, тощо.

Ключові слова: екстрені служби, затор, летальні наслідки, правила дорожнього руху.

Kiselyova M.S. Legal regulation of an emergency lane creation during a traffic accident: international experience.

The article is devoted to the analysis of the experience of such countries as Germany, India, Austria, the USA, Belgium, Poland, the Czech Republic, Hungary and Canada in the field of legal regulation of the creation of an emergency lane on roads during traffic accidents.

Emergency and rescue services, ambulance, fire protection, police are important components of providing emergency assistance during a traffic accident.

The efficiency of emergency services, which must reach the scene of a traffic accident in a short period of time, in addition to subjective factors (the driver's psychological unreadiness/unwillingness to give priority to the vehicle), is significantly affected by the flaws of the road transport infrastructure, but the most - by a large number of vehicles causing numerous traffic jams. The problem of an emergency lane creation

¹ *Примітка.* Стаття підготовлена у межах розробки фундаментальної теми дослідження «Стратегія запобігання правопорушенням у сфері дорожнього руху та експлуатації транспорту в Україні» відділу кримінологічних досліджень НДІ ВПЗ ім. акад. В.В. Сташиса НАПрН України.

during traffic accidents is extremely relevant to rescuing victims.

It is proved that the emergency lanes on the roads almost double the probability of avoiding fatal consequences caused by traffic accidents.

By definition, the emergency lane is a free lane on the road intended for vehicles with priority. Such vehicles include: ambulances, firetrucks, police vehicles, tow trucks.

Since the procedure and specifics of the emergency lane creation in foreign countries are fixed in legislation provided by the Traffic Rules or other normative legal acts, drivers may be sentenced to the following types of punishment for non-compliance: fine, penalty points, deprivation of a driver's license, imprisonment.

Global experience suggests that the issues with the emergency lane creation and compliance monitoring should be regulated by the state bodies. Such approach contributes to the strict compliance with the traffic rules and therefore to the efficient and timely work of emergency and rescue services, ambulances, fire brigades, traffic police, etc.

Key words: emergency services, traffic jam, fatal consequences, traffic rules.

Постановка проблеми. Аварійно-рятувальні служби, швидка медична допомога, пожежна охорона, поліція є важливими компонентами надання екстреної допомоги під час виникнення дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП).

За даними Європейської ради з транспортної безпеки, запровадження обов'язкового аварійного коридору на 40% збільшує шанси людини вижити після ДТП [1]. Існуючі дослідження чітко продемонстрували, що на рівень смертності значно впливає час, який потребують аварійно-рятувальні служби, щоб дістатись до місця ДТП, тобто інтервал часу між отриманням виклику, прибуттям на місце події та наданням першої медичної допомоги [2].

Нормативно-правовими документами передбачені стандарти, які вимагають від екстрених служб прибуття до місця події протягом короткого часу. Медичне співтовариство США наголошує, що перша година з початку ДТП є «золотою годиною» для пацієнтів із травмами [3].

Саме під час ДТП доступ до місця аварії може бути ускладнений заторами, коли аварійно-рятувальним службам, особливо машинам швидкої допомоги та/або пожежним машинам важко вчасно дістатися до місця події. Тому саме для зменшення інтервалу часу між отриманим викликом про аварію, прибуттям на місце події та наданням першої медичної допомоги, такі країни як Німеччина, Індія, Австрія, США, Бельгія, Польща, Чехія Угорщина, Канада, тощо законо-

давчо закріпили поняття «аварійного коридору» та відповідальність водіїв за недотримання конкретних дій під час необхідності його.

Стан опрацювання проблеми. Дослідженню чинників та передумов, які безпосередньо впливають на забезпечення безпеки дорожнього руху приділили свою увагу наступні дослідники: Батиргареева В.С., Бесчастний В.М., Голіна В.В., Головкін Б.М., Гусаров С.М., Данильченко Ю.Б. Карфідов О.П., Коллер Ю.С., Калініна А.В. Колодяжний М.Г., Луцюк П.П. Михайлов Р.І., Новіков В.В., Новіков О.В., Перепелиця А.І., Развадовський В.Й., Савенко В.Я., Салманова О.Ю., Собакарь А.О., Шрамко С.С. та ін.

Однак питанню зарубіжного досвіду законодавчого регулювання необхідності створення аварійного коридору під час дорожньо-транспортних пригод українськими науковцями до тепер не досліджена, що свідчить про її актуальність.

Метою статті є аналіз зарубіжного досвіду нормативно-правового регулювання створення аварійного коридору під час дорожньо-транспортних пригод.

Виклад основного матеріалу. Що створює безпеку на дорозі? Фактори, що роблять дороги небезпечними: велика кількість транспортних засобів, небезпечні ділянки дороги, водії, які керують транспортними засобами у стані сп'яніння, тощо. Здавалося б для подолання небезпек достатньо налагодженої роботи органів правопорядку, логічно прописаних правил дорожнього руху, грамотної транспортної інфраструктури, тощо. Однак навіть за умови подолання всіх перепон на шляху до створення безпечної ситуації на дорозі ніхто і ніщо не в змозі попередити аварійні ситуації, саме під час якої важливу роль відіграє робота аварійно-рятувальних служб, екстрені швидка медична допомога, пожежна охорона, поліція [1].

До факторів, що уповільнюють або навіть блокують роботу екстрених медичних служб належить дорожньо-транспортна інфраструктура в будь-якій країні: перехрестя, дороги між сусідніми перехрестями, автомагістралі, тощо, інші чинники – численні транспортні засоби на автошляхах, відсутність безпосередньо місця для зміни траєкторії руху та перестройки на іншу смугу, суб'єктивний фактор – психологічна неготовність водіїв віддати перевагу транспортному засобу, тощо. А отже проблема створення аварійного коридору під час ДТП є надзвичайно актуальною. Враховуючи той факт, що в Україні наразі не має жодного нормативно-правового акту, який би регулював порядок створення аварійного коридору. Більше того, в українському законодавстві не закріплено навіть поняття «аварійного коридору». Врахову-

ючи таку ситуацію, виникає потреба в аналізі зарубіжного досвіду щодо нормативно-правового забезпечення вищезгаданої проблематики для подальшого врахування та імплементації в сучасній українській законодавчій практиці.

Сьогодні питанням закріплення на офіційному рівні поняття «аварійного коридору», порядку його формування, особливостей функціонування опікуються безліч країн світу, таких як Німеччина, Індія, Австрія, США, Бельгія, Польща, Чехія Угорщина, Канада та ін.

Що таке аварійний коридор?

Відповідно до законодавства багатьох країн, аварійний коридор – це вільна смуга, призначена для транспортних засобів з пріоритетом (машин аварійно-рятувальних служб, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, поліції, евакуаторів, тощо) [3, 4, 5, 6, 7].

Наприклад, в Німеччині право користуватись аварійним коридором мають такі служби: поліція, служба порятунку, пожежна охорона та евакуатори. Іншим учасникам руху користуватись аварійною смугою не дозволяється. Німеччина, одна з перших країн на законодавчому рівні закріпила порядок користування аварійними коридорами, концепція та правила, що стосуються нього, були введені в 1971 році з поправкою до KRESZ [4].

В Індії аварійний коридор – це смуга, розташована за межами зовнішньої смуги, яка окрім транспортних засобів з пріоритетом призначена для користування в таких випадках: під час поламки автомобіля, виконання маневру ухилення від ДТП, якщо втрачено контроль над автомобілем і виникла загроза виникнення ДТП, за дозволом уряду - у годину пік [5].

В Австрії аварійний коридором можуть користуватись автомобілі аварійної служби, аварійно-евакуаційні машини, катафалки та техніка для дорожнього обслуговування. Вимога обов'язкового формування аварійного коридору на трасах та магістралях діє з 2012 року. Розмір штрафу за порушення вимог щодо його створення сягає 2180 €.

В США користуватись аварійною коридором транспортним засобам без пріоритету суворо заборонено. За таке порушення на водія буде накладений штраф, який становить від 50–100 \$ США, позбавлення волі на певний строк, списання балів у водійському посвідченні, які нараховуються на основі порушень ПДР, що в свою чергу може призвести до призупинення або анулювання прав [6].

З 1 жовтня 2020 року водії Бельгії повинні у будь якому випадку, навіть за відсутності ДТП, створювати аварійний коридор на трасах, якщо виник затор. Штраф за нестворення аварійного коридору або незаконне його використання становить 726 €. Якщо це завадило аварійним служ-

бам проїхати до місця надзвичайної події, розмір штрафу може збільшуватись до 2180 € [7].

У Польщі вимога створювати аварійний коридор діє з 6 грудня 2019 року. Аварійний коридор – це умовно створена іншими водіями смуга на дорозі, яка дозволяє проїжджати автомобілям швидкої допомоги, в умовах наявності заторів. Згідно ст. 86 КУпАП за блокування чи не створення аварійного коридору передбачений штраф від 200 до 500 злотих і позбавлення 6 водійських балів. Необхідно зазначити, що польський суд може позбавити порушника водійського посвідчення на строк від 6 місяців до 3 років [8].

У Чехії вимога обов'язкового створення аварійного коридору на трасах та магістралях діє з 1 жовтня 2018 року. Штраф за невиконання вимоги становить близько 100 €. За чеським законодавством аварійний коридор – це смуга дороги між правою крайньою та лівишою від неї смугою, яка створена для транспортних засобів з пріоритетом.

З 2012 року Закон Угорщини про безпеку дорожнього руху та дорожній рух також передбачає, що «у разі заторів на магістралях і автомагістралях з двома або більше смугами для руху в одному напрямку» водій повинен зупинитися, щоб зазначені транспортні засоби екстрених служб могли безперешкодно проїжджати до місця ДТП. Аварійні коридори створюються для таких транспортних засобів: поліцейських, екстрених служб, транспортних засобів, призначених для прибирання доріг або для вивезення пошкодженого транспортного засобу, евакуаторів, нею дозволено користуватись водіям мотоциклів та іншої двоколісної техніки. Розмір штрафу за порушення вищезгаданого Закону становить близько 124 € [7].

Формування аварійного коридору на дорогах Швейцарії з 1 січня 2021 року є обов'язковим, ініціатором таких змін була асоціація «Helfen helfen». В результаті чого вже за два роки створення аварійної смуги стало обов'язковим для всіх країн, що територіально межують із Швейцарією. Аварійну службу за швейцарським законодавством можуть використовувати екстрені служби, служби із технічного обслуговування доріг. Відповідно до Закону про дорожній рух (SVG), мотоциклісти не мають права використовувати аварійну смугу і під час затору повинні залишатися на місці в колоні інших транспортних засобів. За недотримання Правил дорожнього щодо формування аварійних коридорів буде накладений штраф у розмірі від 37–112 € [8, ст. 47 абз. 2].

Законодавством Канади передбачена необхідність водіями створювати аварійні коридори за умови наближення до транспортного засобу з пріоритетом (машини швидкої допомоги,

евакуатор або патрульні поліцейські машини). У провінції Ньюфаундленд і Лабрадор водій повинен знизити швидкість принаймні на 30 км/год менше встановленої швидкості та, якщо необхідно, навіть зупинитись, якщо на обрії з'являються автомобілі з пріоритетом. В провінції Нова Шотландія зменшити швидкість до 60 км/год або дотримуватись обмеження швидкості, якщо вона менше 60 км/год. На Острові Принца Едуарда згідно з останніми змінами в Законі про дорожній рух, водії повинні зменшити швидкість вдвічі та переїхати на іншу смугу, якщо це безпечно, навіть у випадку коли бачить евакуатор, який працює на узбіччі дороги [2].

Висновки. Нормативно-правове закріплення правил поведінки водіїв поблизу місць ДТП або під час заторів є важливим, а часто і вирішальним у питання рятунку життя осіб, які потрапили в аварію.

Зарубіжний досвід нормативно-правового регулювання необхідності створення аварійних коридорів передбачає контроль з боку державних органів та сувору відповідальність з боку порушників.

Аварійні коридори створюються не лише для машин швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, поліції. Мета створення аварійного коридору – це безпека на дорозі, ефективна та швидка робота дорожніх служб, і найголовніше виключення можливості потрапляння вищезгаданої категорії машин у затор, що призведе до збільшення кількості летальних наслідків, спричинених ДТП.

В Україні, на жаль, поняття аварійного коридору не закріплене у правилах дорожнього руху. Водночас сьогодні, коли на території нашої країни відбувається війна, рятувальникам, медичним працівникам та військовим ще складніше швидко доїхати на місце ДТП через затори, яких побільшало, зруйновані дороги, наявні блокпости, тощо. Така ситуація демонструє потребу у врахуванні світового досвіду щодо законодавчого регулювання питання створення аварійного коридору в нашій країні, що сприятиме і допомагатиме рятувати життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Improving post-collision response and emergency care in Europe. URL: https://etsc.eu/wp-content/uploads/REVIVE_CASE-STUDY_4.pdf.
2. Newgard, C.D., Schmicker, R.H., Schmicker, R.H., Hedges, J.R., Trickett, J.P., Davis, D.P., Bulger, E.M. Emergency Medical Services Intervals and Survival in Trauma: Assessment of the "Golden Hour" in a North American Prospective Cohort. Department of Surgery, University of Washington, Seattle, WA, United States Volume 55, Issue 3, March 2010, Pages 235–246.
3. Emergency vehicle lane pre-clearing: From microscopic cooperation to routing decision making. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0191261520304033>.
4. Eine Rettungsgasse bilden: In Deutschland ist das Pflicht. URL: <https://www.bussgeldkatalog.org/rettungsgasse/>.
5. What is an emergency lane and when should you use it? URL: <https://www.timesnownews.com/auto/car-news/article/what-is-an-emergency-lane-and-when-should-you-use-it/507607>.
6. When Is It OK to Drive in the Emergency Lane? URL: <https://auto.howstuffworks.com/car-driving-safety/accidents-hazardous-conditions/when-ok-drive-emergency-lane.htm>.
7. Додаткові хвилини, що рятують життя: як працюють аварійні коридори і чому вони потрібні Україні. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/yak-pratsyuyut-avarijni-korydory/>.
8. Korytarz życia na drodze – uważaj, bo stracisz prawo jazdy. URL: <https://devil-cars.pl/blog/korytarz-zycia>.
9. Швейцария Traffic: Emergency lane is now mandatory. URL: <https://www.autosprint.ch/en/aktuell/verkehr-rettungsgasse-ist-jetzt-pflicht/>.